

Κίτρινος Πυρετός: Καλοί και Κακοί Ιοί

Charles Reeve

Μετάφραση: Shevek

1

Είναι δύσκολο να πούμε ποια ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι της κοινωνικής οργής στη Γαλλία. Ήταν η ανακοίνωση για τη δαπανηρή ανακαίνιση του Προεδρικού Μεγάρου των Ηλύσιων Πεδίων; Ήταν το αλαζονικό ύφος του προέδρου; Ή μήπως τελικά ήταν η αύξηση της τιμής της βενζίνης κατά λίγα σεντς ανά λίτρο; Αναμφίβολα, ήταν όλα αυτά μαζί. Παρόλο που τα υποζύγια είχαν ήδη φορτωθεί με υπερβολικά βάρη, οι κρατούντες πίστεψαν πως θα μπορούσαν να συνεχίσουν να τα φορτώνουν για πολύ καιρό ακόμα. Ξαφνικά, οι τάξεις που υφίστανται εκμετάλλευση στην περιφέρεια της Γαλλίας βγήκαν από την αφάνεια και ντύθηκαν στα φωσφορίζε κίτρινα για να αποκτήσουν ορατότητα μέσα σε ένα σύστημα που τις έκανε αόρατες. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια έκρηξη οργής και δυσαρέσκειας που έχει συσσωρευτεί εδώ και πάρα πολλά χρόνια –ηττημένες απεργίες, κινήματα που συντρίφτηκαν, περιφρονημένες αντιστάσεις, κακές εμπειρίες υποταγής και παραίτησης, χαμένες ψευδαισθήσεις, απώλεια δικαιωμάτων– με μια διαρκή κάθοδο σε μια όλο και βαθύτερη φτώχεια. Καθώς ο πλούτος και η πολυτέλεια αυξάνονται και επεκτείνονται και η ευημερία των νεόπλουτων ωθεί περαιτέρω τους φτωχούς στο περιθώριο, οι άνθρωποι μπαίνουν σε ρυθμούς επιβίωσης. Τα πάντα κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση: οι μισθοί μειώ-

νονται, η απασχόληση γίνεται πιο επισφαλής –*uber-οποιείται*– οι συντάξεις μειώνονται, οι κοινωνικές υπηρεσίες υποβαθμίζονται ή καταργούνται, τα πενιχρά κοινωνικά επιδόματα (στέγασης, ανατροφής παιδιών) περικόπτονται, ο εξευγενισμός των γειτονιών των μεγάλων πόλεων επιβάλλει τον εκτοπισμό μεγάλου αριθμού εργατών προς τις περιαστικές ερήμους, οι οποίες έχουν εγκαταλειφθεί από το σύστημα δημόσιων συγκοινωνιών που σήμερα περιορίζεται όλο και περισσότερο στις πόλεις, οι οποίες εξευγενίζονται όλο και περισσότερο.

Μετά τις πρώτες διαδηλώσεις των Κίτρινων Γιλέκων, οι «ειδικοί» επί των κοινωνικών συνθηκών ανακάλυψαν μια πρώτη ένδειξη για την πηγή της κοινωνικής δυσαρέσκειας: οι κινητοποιήσεις ήταν ισχυρότερες και πιο αποφασισμένες σε περιφέρειες και περιοχές όπου οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι πιο υποβαθμισμένες. Προφανώς, δεν χρειάζεται να είναι κανείς κοινωνιολόγος για να αντιληφθεί ότι σε αυτόν τον φτωχοποιημένο και ατομικοποιημένο κόσμο που έχει εγκαταλειφθεί από τις δημόσιες συγκοινωνίες, το αυτοκίνητο έχει μετατραπεί σε αναντικατάστατο μέσο για την εύρεση εργασίας στις λιγοστές θέσεις που υπάρχουν, για τη μεταφορά στο πλησιέστερο νοσοκομείο που παραμένει ακόμα ανοιχτό, για τη μετάβαση στο γραφείο κοινωνικών υπηρεσιών ή στο ταχυδρομείο, για να πας τα παιδιά στο σχολείο. Έτσι, το να ρίχνεται η ευθύνη για την καταστροφή του πλανή-



Τέλος του μήνα / Τέλος του κόσμου /
Ίδια τα θύματα / Ίδιος και ο αγώνας

τη στην ανάγκη αυτού του κόσμου να βάζει καύσιμα ντίζελ βιώνεται ως μία ακόμα επίθεση ενάντια σε ένα ήδη εξασθενημένο σώμα. Γενικά μιλώντας, το να παρουσιάζονται οι εργαζόμενοι ως υπεύθυνοι για την οικολογική καταστροφή του πλανήτη είναι μια ιδέα των πλούσιων που εξαγριώνει ιδιαίτερα αυτούς ακριβώς τους εργαζόμενους. Ο ταξικός χαρακτήρας της φορολογίας επιβεβαιώνεται: οι εργαζόμενοι πληρώνουν πάντοτε περισσότερα και παίρνουν πίσω λιγότερα με τη μορφή των κοινωνικών υπηρεσιών. Σταδιακά, μέσω της αμφισβήτησης της ιλιγγιώδους αύξησης της ανισότητας, φτάνουμε στο κοινωνικό ζήτημα.

Μια άλλη εξέλιξη που έδρασε καταλυτικά ήταν η κατάργηση της φορολογίας των μεγιστάνων του πλούτου, το πρώτο εμβληματικό μέτρο που έλαβε ο νεαρός τραπεζίτης όταν έγινε πρόεδρος, το οποίο θεμελίωσε τη σχέση του με την τάξη των καπιταλιστών. Αυτός ο φόρος, που είχε ήδη μειωθεί στο ελάχιστο επίπεδο, καταργήθηκε πλέον πλήρως προς τέρψιν αυτής της τάξης. Πρόκειται για ένα μέτρο που αποτελεί απόρροια ενός εκ των δογμάτων του νεοφιλευθερισμού: όσο οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι τόσο περισσότερο βάζουν τους φτωχούς να δουλέψουν. Απέναντι σε αυτό το δόγμα η λαϊκή εμπειρία απαντά:

όσο περισσότερο συσσωρεύεται ο πλούτος στην κορυφή τόσο περισσότερο εξαπλώνεται η φτώχεια.

2

Εαφνικά ομάδες κίτρινων γιλέκων μπλοκάρουν αυτοκινητόδρομους, διόδια, εισόδους σε πόλεις και κωμοπόλεις, οδικούς κόμβους, εισόδους εμπορικών κέντρων. Οι διαδηλωτές συγκεντρώνονται και κάνουν πορείες προς τα δημαρχεία και τις νομαρχίες και προς άλλα σημεία που αποτελούν σύμβολα του κράτους όπως οι εφορίες. Σε σύντομο χρονικό διάστημα, η διαμαρτυρία για την αύξηση του φόρου στα καύσιμα επισκιάζεται από όλο και περισσότερες διεκδικήσεις που επικεντρώνονται όλο και περισσότερο στην ανισότητα των εισοδημάτων και των φόρων καθώς και στις βιολογικές ανάγκες. Πρόκειται για τις πρώτες ενδείξεις οργής ενάντια στην τάξη των ιδιοκτητών και το κράτος. Συνοδεύονται από μια ριζική απόρριψη της πολιτικής τάξης στο σύνολό της, πράγμα που οδηγεί στην κριτική των πολιτικών και συνδικαλιστικών μορφών αντιπροσώπευσης.

Στην πρώτη φάση του ξεσηκωμού, οι πρώτες αναλύσεις εύλογα αναζητούν ιστορικά προηγούμενα: ορισμένοι ανατρέχουν στις ζακερί¹ την περίοδο πριν τη Γαλλική Επανάσταση· άλλοι αναφέρονται σε πολιτικά κινήματα λαϊκιστικού, φασιστικού χαρακτήρα ή ακόμη και στον Πουτζαντισμό, ένα κορπορατιστικό κίνημα που ξέσπασε μετά τον Β' Π.Π.² Έγινε σύντομα φανερό ότι

1. (σ.τ.μ.) Πρόκειται για τις εξεγέρσεις των φτωχών χωρικών την περίοδο του μεσαίωνα στη Γαλλία ενάντια στους ευγενείς. Η ονομασία τους προέρχεται από το υποτιμητικό παρατσούκλι με το οποίο αποκαλούσαν οι ευγενείς τους χωρικούς («Ζακ»).

2. (σ.τ.μ.) Ο Πουτζαντισμός ήταν ένα κίνημα των μαγαζατόρων και των ιδιοκτητών μικρών

αναλύσεις τέτοιου είδους δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν στα τρέχοντα γεγονότα που εξελίσσονται. Το κίνημα δεν στηρίζεται στους αγρότες ή στα μικροαστικά στρώματα των εμπόρων και των μαγαζατόρων. Είναι κατά βάση ένα κίνημα έξω από τις μεγάλες πόλεις που απαρτίζεται από απομονωμένους ανθρώπους που ζουν μακριά από τα αστικά κέντρα. Το μπλοκάρισμα των μαγαζιών και της κυκλοφορίας του εμπορεύματος το απομακρύνει απόλυτα από οποιαδήποτε αλληλεγγύη με το κοινωνικό στρώμα των εμπόρων που ήταν το έρεισμα των κορπορατιστικών κινήματων μετά τον πόλεμο. Οι διαδηλωτές και τα άτομα που συλλαμβάνει η αστυνομία είναι κατά κύριο λόγο προλετάριοι: εργαζόμενοι, εργάτες, άνεργοι, επισφαλείς, συνταξιούχοι. Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό του κινήματος είναι η μεγάλη συμμετοχή των γυναικών κάθε ηλικίας –αποτελούν σχεδόν τις μισές από τους συμμετέχοντες– καθώς και των νέων επισφαλών εργαζομένων. Δεν είναι οι φτωχότεροι που υπάρχουν στην κοινωνία αλλά αυτοί που γίνονται φτωχότεροι, αυτοί που εκφράζουν την επιθυμία και το δικαίωμά τους στη ζωή και τη διασκέδαση, στο να μπορούν να βγαίνουν τα βράδια και να πηγαίνουν διακοπές. Είναι ένας πληθυσμός που έχει σηματοδεχτεί από το γεγονός ότι η ζωή του έχει καταστραφεί και ακινητοποιηθεί λόγω της βίας του καπιταλιστικού συστήματος. Άντρες και γυναίκες που έχουν μείνει έξω από τη σύγχρονη φιλελεύθερη δυναμική και νιώθουν άγχος για το άμεσο μέλλον τους, άνθρωποι που νιώθουν περιφρονημένοι και ξεχασμένοι από τους αντιπροσώπους τους και τον λόγο που εκφράζουν. Προφανώς, πρόκειται για έναν ανά-

επιχειρήσεων ενάντια στις αυξήσεις της φορολογίας τη δεκαετία του '50 στη Γαλλία. Αρχικά στο κίνημα συμμετείχε και το ΚΚΓ, για να απομακρυνθεί στη συνέχεια όταν ο Roujade εξέφρασε ανοιχτά αντισημιτικές και φασιστικές θέσεις.

μεικτο πληθυσμό που περιλαμβάνει επίσης τεχνίτες και μικρούς επιχειρηματίες που είναι χαμένοι στην παραζάλη της σύγχρονης οικονομίας των νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups). Δεν έχουν καμία σχέση με τον συνδικαλισμό, καθώς η ηγεσία των μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τους θεσμούς του συστήματος και τη διαφθορά του. Πρόκειται για έναν πληθυσμό που τον έχει σηματοδέψει η βία της ταξικής εκμετάλλευσης αλλά δεν έχει αναφορά στην ταξική πολιτική, δεν έχει στο μεγαλύτερο μέρος του εμπειρίες ταξικής πάλης. Περίπου τα μισά Κίτρινα Γιλέκα δεν είχαν ποτέ στο παρελθόν διαδηλώσει ή συμμετάσχει σε συλλογικές κινητοποιήσεις. Αν και δεν μπορούμε να πούμε ότι έλειπαν οι ευκαιρίες για συμμετοχή σε διαδηλώσεις τις προηγούμενες δεκαετίες, η πραγματικότητα είναι ότι η αποφασιστικότητα αυτού του ξεσηκωμού εκφράζει τη συνείδηση της ανάγκης να ξεπεραστούν οι επαναλαμβανόμενες μορφές πάλης που δεν είναι σε θέση να αντιστρέψουν τον συσχετισμό ισχύος με τους καπιταλιστές και το κράτος.

3

Οι μεγάλες διαδηλώσεις της 1^{ης} Δεκεμβρίου εξέφρασαν τη σκλήρυνση της σύγκρουσης με το κράτος και την τάξη των ιδιοκτητών. Οι διαδηλώσεις επεκτάθηκαν σε ολόκληρη τη χώρα και στο βορειοανατολικό τμήμα ξεχείλισαν μέχρι τη Βαλλονία του Βελγίου και μια εβδομάδα αργότερα τις Βρυξέλλες. Στις μεγάλες πόλεις, και συγκεκριμένα στο Παρίσι, οι διαδηλώσεις πήραν έναν πολύ βίαιο χαρακτήρα καταλήγοντας σε οδομαχίες που δεν είχαν επαναληφθεί από το 1968. Ο συνολικός αριθμός των διαδηλωτών δεν ήταν τεράστιος: 200.000 σε ολόκληρη τη Γαλλία και 10.000 στο Παρίσι, με τους ίδιους αριθμούς να συγκεντρώνονται και

μία εβδομάδα αργότερα – αριθμοί που δεν συγκρίνονται με τις διαδηλώσεις των προηγούμενων ετών ή τις παραδοσιακές συνδικαλιστικές παρελάσεις. Αλλά η οξύτητα, το είδος και η δύναμη των συγκρούσεων εξέφρασε ένα πολύ πιο ριζοσπαστικό περιεχόμενο και ανησύχησε το κράτος και την αστική τάξη.

Την 1^η Δεκεμβρίου, οι αστυνομικές δυνάμεις κατατροπώθηκαν από την αποφασιστικότητα των διαδηλωτών και ένιωσαν εκ του σύνεγγυς το μίσος τους. Η καταστολή ήταν ανάλογη της έκπληξης και θα συνεχίσει να αυξάνεται. Την 1^η Δεκεμβρίου η αστυνομία έριξε χιλιάδες δακρυγόνα και χειροβομβίδες κρότου-λάμψης ξεμένοντας γρήγορα από πυρομαχικά. Έχουν αναφερθεί αμέτρητοι σοβαροί τραυματισμοί μεταξύ των Κίτρινων Γιλέκων. Στη Μασσαλία, η διαδήλωση ξεκίνησε με το σύνθημα: «Η αστυνομία είναι μαζί μας» το οποίο γρήγορα έδωσε τη θέση του στο σύνθημα «Μπάτσοι Δολοφόνοι!». Στο Παρίσι η τοποθεσία που είχε παραχωρηθεί για τη διαδήλωση έμεινε άδεια καθώς ομάδες διαδηλωτών συγκεντρώθηκαν αυθόρμητα στα Ηλύσια Πεδία και στην Αψίδα του Θριάμβου, που υπέστησαν καταστροφές. Οι διαδηλωτές σύντομα κινήθηκαν προς τις παρακείμενες λεωφόρους και τις πλούσιες γειτονιές. Ήρθαμε μπροστά σε κάτι εντελώς καινούριο. Τα καφέ, τα εστιατόρια και τα πολυτελή ξενοδοχεία έγιναν συστηματικά στόχοι, δέχτηκαν επίθεση, υπέστησαν καταστροφές και ορισμένες φορές λεηλατήθηκαν. Ακριβά αυτοκίνητα στις καλές γειτονιές παραδόθηκαν στις φλόγες. Ήταν μια εξέγερση ενάντια στον πλούτο και στις τάξεις των ιδιοκτητών, ενάντια στην αλαζονεία του πλούτου.

Το Χρηματιστήριο δέχτηκε επίσης επίθεση και η αστυνομία εκκένωσε και έκλεισε μεγάλα εμπορικά κέντρα στο κέ-

ντρο της πρωτεύουσας όπου σύντομα θα ξεκινούσε η καταναλωτική τελετουργία των διακοπών. Επίθεση δέχτηκαν επίσης και μερικά αστυνομικά τμήματα. Ομάδες διαδηλωτών επιχειρήσαν να κάνουν έφοδο στο Προεδρικό Μέγαρο και απωθήθηκαν βίαια από την αστυνομία. Σε μια από τις λεωφόρους μιας πολύ πλούσιας περιοχής, κάποιος έγραψε με σπρέι στους τοίχους ενός ξενοδοχείου πολυτελείας με τους τουρίστες να έχουν κλειδωθεί μέσα το σύνθημα: «Καίγεται η Βαβυλώνα!». Οι σεκιουριτάδες των ξενοδοχείων και των εστιατορίων που προσπάθησαν να έλθουν σε συνεννόηση με τους διαδηλωτές αντιμετωπίστηκαν ως «άνθρωποι του συστήματος, λακέδες των πλούσιων». Στο Μπορντώ, το δημαρχείο δέχτηκε επίθεση· στην πόλη Ρuy, το διοικητήριο πυρπολήθηκε· τα ίδια έγιναν και σε άλλες πόλεις: κρατικά κτίρια έγιναν συστηματικά στόχοι, ορισμένες φορές δέχτηκαν εισβολή και υπέστησαν καταστροφές, τα υψηλόβαθμα κρατικά στελέχη και οι τοπικοί άρχοντες δέχτηκαν απειλές. Το βράδυ της 1^{ης} Δεκεμβρίου η κυβέρνηση φαινόταν αποπροσανατολισμένη και ανήσυχη. Η ανακοίνωση των πρώτων πολιτικών παραχωρήσεων κατά τη διάρκεια της αναταραχής δεν ηρέμησε την κατάσταση. Η κατάσταση προχώρησε πολύ πέρα από την αύξηση λίγων λεπτών στη φορολογία των καυσίμων. Ωστόσο, και παρά το μέγεθος της πρώτης έκρηξης, το επόμενο σαββατοκύριακο, στις 8 Δεκεμβρίου, η κυβέρνηση δεν βρήκε άλλο τρόπο να απαντήσει στους διαδηλωτές από τη μεγαλύτερη καταστολή και τη στρατιωτικοποίηση των μεγάλων πόλεων, κινητοποιώντας 100.000 αστυνομικούς, συμπεριλαμβανομένων περίπου 10.000 στο Παρίσι και χρησιμοποιώντας δεκάδες τεθωρακισμένα οχήματα.

Καθώς τελειώνει το σαββατοκύριακο της 1^{ης} Δεκεμβρίου, η κατάσταση ήταν ήδη



ανησυχητική για την κυβέρνηση. Η πολιτική κρίση συνδυάστηκε με μια κοινωνική κρίση: το κίνημα ήταν εξαιρετικά δημοφιλές, η αστική τάξη είχε τρομοκρατηθεί και οι καπιταλιστές που εξειδικεύονται στη μαζική διανομή εμπορευμάτων –ειδικά εμπορευμάτων πολυτελείας– έδειχναν σημάδια πανικού. Έγιναν εκατοντάδες συλλήψεις, συμπεριλαμβανομένων πολλών ανήλικων. Μόνο στο Παρίσι αναφέρθηκαν πάνω από 300 φωτιές στις γειτονιές της μεσαίας τάξης. Τα αστυνομικά τμήματα γέμισαν με συλληφθέντες. Η πλειοψηφία των διαδηλωτών που ήλθαν στο Παρίσι από την επαρχία για να εκφράσουν την εξέγερσή τους ήταν κυρίως μεμονωμένα άτομα και άνεργοι, ορισμένοι με την κατάσταση – όπως συνήθως συμβαίνει σε καταστάσεις κοινωνικής εξέγερσης στους δρόμους. Είναι ριψοκίνδυνο να αναλύσουμε κοινωνιολογικά όλο αυτό τον οργισμένο και αποφασισμένο «λαό». Στις 8 Δεκεμβρίου, ο αριθμός των συλλήψεων ανήλθε σε 2.000 σε ολόκληρη τη

Γαλλία. Μόνο στο Παρίσι, 12 αστυνομικά τμήματα είχαν διατεθεί αποκλειστικά για την κράτηση των συλληφθέντων. Εκατοντάδες άνθρωποι που ήταν «γνωστοί» στην αστυνομία τέθηκαν σε προληπτική κράτηση, «κατηγορούμενοι» για «πρόθεση τέλεσης εγκληματικών πράξεων». Τόσο την 1^η όσο και την 8^η Δεκεμβρίου, ομάδες πολιτικοποιημένων νέων που είχαν εμπειρία στις διαδηλώσεις ενώθηκαν με ομάδες νέων από τα προάστια. Αλλά η παρουσία των πρώτων δεν καθόρισε τον χαρακτήρα της εξέγερσης· απλώς συνέβαλε στην εκδήλωση της λαϊκής οργής. Παρατηρήθηκε επίσης η παρουσία μικρών ομάδων της άκρας δεξιάς, αλλά θα επανέλθουμε σε αυτό παρακάτω.

Παρόλο που η γαλλική αστυνομία είναι εξαιρετικά αποτελεσματική στον έλεγχο των κλασικών διαδηλώσεων, παρόλο που κατέχει μια «τεχνογνωσία» που αναγνωρίζεται ευρέως και πουλιέται σε διάφορες δυνάμεις του κόσμου, τα πράγματα γίνονται πιο σύνθετα όταν πρόκειται για αστικές

ταραχές που εκφράζουν «την ικανότητα ενός πληθυσμού να εξεγερθεί» όπως παραδέχτηκε ένα στέλεχος της αστυνομίας. Σε αυτό το επίπεδο, πρόσθεσε, το να αποτελεί η αστυνομία την αποκλειστική απάντηση του κράτους είναι ανεπαρκές και επικίνδυνο· γι' αυτό μόνο μια πολιτική απάντηση θα μπορούσε να έχει αποτέλεσμα. Στην πραγματικότητα, μόνο μετά το διάγγελμα του προέδρου και την ανακοίνωση ορισμένων πενιχρών υποσχέσεων έγινε δυνατό να διασπαστεί το κίνημα και να καταλαγιάσουν οι διαδηλώσεις στους δρόμους, ειδικά στο Παρίσι.

4

Η παραγωγή εμπορευμάτων δεν επηρεάστηκε άμεσα. Ακόμα κι αν οι κινητοποιήσεις έτυχαν στήριξης και επιδοκμασίας από τους εργαζόμενους σε διάφορους χώρους εργασίας, πραγματοποιήθηκαν έξω από αυτούς. Εντούτοις, παρόλο που η οικονομία δεν μπλοκαρίστηκε, η κυκλοφορία των εμπορευμάτων και ο τομέας της κατανάλωσης επλήγησαν βαριά από τις διαδηλώσεις στις μεγάλες πόλεις και από τα μπλοκαρίσματα των δρόμων και των εμπορικών κέντρων. Όπως γρήγορα δημοσιοποίησαν οι εργοδότες και οι οικονομολόγοι τους, το κίνημα είχε αρνητικές συνέπειες στην οικονομία. Η εκστρατεία της κυβέρνησης και των ΜΜΕ ενάντια στα Κίτρινα Γιλέκα έδωσε μεγάλη έμφαση στις συνέπειες του κινήματος στο εμπόριο κατά τη διάρκεια της περιόδου των διακοπών.

Οι εξεγερμένοι αναζητούν πάντοτε τρόπους να μπλοκάρουν την οικονομία. Η ιδέα της γενικής απεργίας έχει πέσει σε κάθε απεργία και διαδήλωση που προηγήθηκε αυτής της έκρηξης – όπως γνωρίζουμε χωρίς επιτυχία. Με τη σειρά τους, τα Κίτρινα Γιλέκα επιχειρήσαν να μπλοκάρουν την κυκλοφορία των εμπορευμάτων με έναν

λιγότερο άμεσο τρόπο, μέσω των οδοφραγμάτων. Το νόημα του μπλοκαρίσματος των χώρων στάθμευσης οχημάτων και των σταθμών ανεφοδιασμού καυσίμων ήταν η παρεμπόδιση της κυκλοφορίας των βαρέων οχημάτων. Ακόμα και τις μέρες των πανεθνικών διαδηλώσεων, τα Κίτρινα Γιλέκα κράτησαν τα οδικά μπλόκα που φίλτραραν την κυκλοφορία στις οδικές αρτηρίες και τα εμπορικά κέντρα. Το ζήτημα της εκμετάλλευσης απασχολούσε τα Κίτρινα Γιλέκα όπως δείχνουν τα μπλόκα στα κέντρα διανομής της Amazon, μιας επιχείρησης που είναι γνωστή για τις σιχαμερές εργασιακές πρακτικές της και τη φοροδιαφυγή. Αλλά οι ομάδες των Κίτρινων Γιλέκων που αποτελούνταν κυρίως από πρώην εργαζόμενους και άνεργους μαζί με μεμονωμένους εργάτες, γνωρίζουν ότι δεν έχουν άμεσα τη δυνατότητα να σταματήσουν τη λειτουργία της οικονομίας, που είναι η καρδιά του συστήματος. Προσπάθησαν να δράσουν, επομένως, στην κυκλοφορία των αγαθών και των υπηρεσιών. Πράγματι, ακριβώς όπως η κυκλοφορία των προϊόντων μπορεί να μπλοκαριστεί μόνο αν αυτά παραχθούν, τα προϊόντα που έχουν παραχθεί μπορούν να μετατραπούν σε χρήμα και να αποφέρουν κέρδος μόνο αν κυκλοφορήσουν, ώστε να αγοραστούν και να καταναλωθούν.

Οι δράσεις των Κίτρινων Γιλέκων πραγματοποιήθηκαν μετά από χρόνια ανεπιτυχών απεργιών ενάντια στην αλλαγή των ορίων συνταξιοδότησης ή προς υπεράσπιση των κοινωνικών υπηρεσιών. Ένα πρόσφατο επεισόδιο τελείωσε με την οικτρή ήττα του αγώνα των εργαζόμενων στους σιδηροδρόμους ενάντια στην περαιτέρω διάλυση των δημόσιων σιδηροδρόμων. Διαβάζοντας ανάμεσα από τις γραμμές μπορούμε να βρούμε σε αυτό το κίνημα μια ομολογία της αδυναμίας στην οποία έχουν περιέλθει σήμερα τα μεγάλα συνδικάτα και

της αποτυχίας τους να αντιταχθούν στην τρέχουσα οικονομική λογική. Τα πρόσφατα σκάνδαλα υπεξαίρεσης που μαστίζουν τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς των μεγάλων συνδικάτων, που συντηρούνται όλο και περισσότερο από την κρατική χρηματοδότηση, επιβεβαιώνουν αυτή την εκτίμηση. Η συναινετική στάση των συνδικαλιστικών ηγετών και οι καταγγελίες της δράσης των Κίτρινων Γιλέκων που εξέφρασαν, απλώς βάθυναν το χάσμα. Ωστόσο, αυτό δεν εμπόδισε τα Κίτρινα Γιλέκα από το να συναντηθούν με τους αγωνιζόμενους εργάτες, όπως φάνηκε στα μπλοκαρίσματα των διωλιστηρίων πετρελαίου. Σε τοπικό επίπεδο, ορισμένοι συνδικαλιστές συμμετείχαν ατομικά στα οδοφράγματα και τα μπλόκα των Κίτρινων Γιλέκων. Στις πόλεις που έχουν μεγάλο εργατικό πληθυσμό, οι πορείες των συνδικάτων και των Κίτρινων Γιλέκων, ό,τι και να πιστεύει κανείς γι' αυτό, λίγο πολύ αναμείχθηκαν μεταξύ τους. Αυτό συνέβη στη Μασσαλία με τους διαδηλωτές από τις φτωχές γειτονίες που αγωνίζονται ενάντια στον εξευγενισμό και τη διαφθορά των τοπικών αρχών. Στις φτωχές γειτονίες και τις εργατικές περιοχές, οι μαθητές των λυκείων, που κινητοποιήθηκαν ενάντια στην επιβολή μιας ακόμα διαδικασίας επιλογής, δήλωσαν επίσης την αλληλεγγύη τους με τα Κίτρινα Γιλέκα.

5

Η θέση των Κίτρινων Γιλέκων απέναντι στον πατριωτισμό, την ξενοφοβία και τον ρατσισμό ήταν από την αρχή ασαφής. Αυτή η ασάφεια αντανάκλα τις αντιδραστικές ιδέες και τον απομονωτισμό που διέκριναν πολλούς από τους συμμετέχοντες στο κίνημα. Αυτό αποτελεί εμπόδιο για την ανάπτυξη του κινήματος και το μέλλον του. Σε ορισμένες περιοχές –βόρεια, νοτι-

οδυτικά ή ακόμα και δυτικά– όπου οι δυνάμεις της άκρας δεξιάς είναι ισχυρές, εκφράζεται ρατσισμός, ξενοφοβία, σεξισμός και ομοφοβία, ορισμένες φορές ανοιχτά. Αλλά η γαλλική κοινωνία είναι αυτό που είναι: ένα χωνευτήρι προλετάρων διαφορετικών προελεύσεων, την οποία μαρτυρά η διαφορετικότητα των ανθρώπων στις καταλήψεις των οδικών κόμβων. Σε διάφορες περιπτώσεις είδαμε την ενεργό συμμετοχή νέων από φτωχές γειτονίες στα οδοφράγματα ή ακόμα και την προσφορά υλικής στήριξης από μετανάστριες των προαστίων. Εντούτοις, η παρουσία μελών μικρών ακροδεξιών ομάδων που συγκεντρώνονται γύρω από πατριωτικά σύμβολα είναι αδιαιφισβήτητη, ειδικά στις διαδηλώσεις στις μεγάλες πόλεις.³

Οι ριζοσπαστικοί και ελευθεριακοί κύκλοι συζητούν αν θα συμμετέχουν ή όχι σε αυτές τις διαδηλώσεις, αν θα αφήσουν ή όχι το πεδίο ελεύθερο στην άκρα δεξιά. Τα οδοφράγματα και τα μπλόκα των δρόμων προσέλκυσαν, όπως ήταν φυσικό, τη μεγάλη πλειοψηφία των αγωνιστών και των ακτιβιστών, ενώ πολλοί πήγαν στις καταλήψεις των οδικών κόμβων για να στηρίξουν τα Κίτρινα Γιλέκα και να συζητήσουν με τον κόσμο που βρισκόταν εκεί. Στις ταραχές και τις συγκρούσεις της 1^{ης} και της 8^{ης} Δεκεμβρίου, ο κόσμος του ριζοσπαστικού χώρου συμμετείχε μαζικά και οι ακροδεξιές ομάδες εκδιώχθηκαν συχνά από τους δρόμους. Δεν

3. Μια οξυδερκής μελέτη για την ανομοιογενή σύνθεση των Κίτρινων Γιλέκων, τις συγχυσμένες ιδέες που εκφράζονται εντός του κινήματος και την ύπαρξη ρατσιστικών και ξενοφοβικών ιδεών δίνεται στο άρθρο: Florence Aubenas, "La révolte des ronds-points – Journal de bord," *Le Monde*, 16/1 Δεκεμβρίου 2018. Επίσης για μια δια ζώσης περιγραφή των διαδηλώσεων στο Παρίσι, βλ. το άρθρο Mickaël Correia, "Gilets Jaunes, ça part dans tout l'essence," *CQFD*, Δεκέμβριος 2018, <http://cqfd-journal.org/CQFD-no171-decembre-2018>.

είναι σαφές αν η πλειοψηφία των Κίτρινων Γιλέκων αντιλαμβάνεται τι διακυβεύεται, καθώς τα ζητήματα που τους απασχολούν είναι διαφορετικά. Και η αντίληψη ότι η δράση των «ριζοσπαστών» μπορεί να αποτρέψει τον κίνδυνο της οργανωμένης άκρας δεξιάς εκφράζει μια πρωτοποριακή λογική. Σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι οι θεμελιώδεις αιτίες αυτού του κινήματος ενάντια στην αδικία και την κοινωνική ανισότητα και ενάντια στα προνόμια των ιδιοκτητών είναι αξίες που δύσκολα μπορούν να υποστηρίξουν οι ακροδεξιοί που είναι παρόντες στο κίνημα. Από την άλλη μεριά, πρέπει να αναγνωρίσουμε την απουσία οποιασδήποτε ρητής κριτικής του καπιταλισμού ή των κοινωνικών σχέσεων της ατομικής ιδιοκτησίας εντός του κινήματος. Αυτοί που δέχονται επίθεση είναι οι πλούσιοι κι όχι οι καπιταλιστές. Επιπλέον, οι ξενοφοβικές και ρατσιστικές αξίες, η καταγγελία των προσφύγων και όσων λαμβάνουν βοήθημα ως «υπεύθυνων» για την κοινωνική αθλιότητα, οι παρανοϊκές θεωρίες συνομοσίας είναι διαδεδομένες στην κοινωνία και επομένως ήταν εύλογο ότι θα υπήρχαν και μέσα στο κίνημα.

Η εμφάνιση των θεωριών συνομοσίας συνοδεύει την απώλεια της εμπιστοσύνης απέναντι στους πολιτικούς και τα μέσα. Η πίστη στις συνωμοσίες είναι στην πραγματικότητα ο κακός καρπός της κρίσης αντιπροσώπευσης. Καθώς τα απομονωμένα άτομα δεν εμπιστεύονται πια την επίσημη και ανεπίσημη κυρίαρχη ρητορική χωρίς να συμμετέχουν σε οποιονδήποτε χώρο κριτικής συζήτησης, στρέφονται προς τις παραληρηματικές αφηγήσεις που διαχέονται στα κοινωνικά δίκτυα και ισχυρίζονται ότι αποκαλύπτουν τις «κρυμμένες αιτίες» της κοινωνικής και πολιτικής κρίσης.

Η παρουσία της γαλλικής σημαίας και η διαρκής προσφυγή στη *Μασσαλιώ-*

τιδα ήταν οι ορατές εκφράσεις της αντιδραστικής πλευράς αυτού του κινήματος. Οπωσδήποτε, η κόκκινη σημαία και η *Διεθνής* έχουν σήμερα ξεχαστεί, ειδικά καθώς είναι συνδεδεμένες με την καταστροφή των πρώην κρατικοκαπιταλιστικών χωρών και με τις δυνάμεις της ξεπερασμένης και καταρρέουσας αριστεράς. Είναι αλήθεια ότι η *Μασσαλιώτιδα* χρησιμοποιείται στις διαδηλώσεις ως σύμβολο του επαναστατικού αγώνα ενάντια στην αριστοκρατία και τα προνόμια της. Αλλά οι πολεμικοί και ρατσιστικοί στίχοι της αναμφίβολα τραγουδήθηκαν και με ξενοφοβικά κίνητρα, ακόμα κι αν η απαγγελία αυτού του ύμνου εκφράζει το μίσος των ανθρώπων για τις ελίτ. Επιπλέον, η κατηγορία περί ρατσισμού δημιουργεί αρνητικές αντιδράσεις, όπως φαίνεται από το γεγονός ότι τα Κίτρινα Γιλέκα μπλόκαραν την κυκλοφορία της εφημερίδας *Ouest France* όταν αυτή αναφέρθηκε στον αντισημιτισμό των Κίτρινων Γιλέκων, μετά από ορισμένα επεισόδια στα οποία εμπλέκονταν μεμονωμένα άτομα ή μικρές νεοφασιστικές ομάδες.

Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε σε ποιο βαθμό ο λόγος, οι συζητήσεις και οι παρεμβάσεις των ριζοσπαστών και των ελευθεριακών εντός του κινήματος μπορούν να εξουδετερώσουν αυτές τις αντιδραστικές τάσεις και να ωθήσουν τη συζήτηση πέρα από την τυπική και παραπλανητική ιδέα της ισότητας των πολιτών ώστε η σκέψη όσων συμμετέχουν να κινηθεί προς απελευθερωτικές κατευθύνσεις. Ωστόσο, η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε αυτούς τους δύο κόσμους ορισμένες φορές παράγει αναπάντεχα αποτελέσματα. Στην αρχή η παρουσία του *black block* στον δρόμο, ενάντια στο οποίο καταφέρονται όλα τα μέσα, δυσανασχετούσε τα Κίτρινα Γιλέκα, στη συνέχεια όμως όταν εμφανίζονταν στις διαδηλώσεις χειροκροτούνταν. Ξαφνικά το ακρωνύμιο

Κίτρινα Γιλέκα αντικατέστησε το black block στον λόγο της αστυνομίας! Είδαμε ορισμένα απίθανα περιστατικά όπως όταν μια αναρχική συνέλευση σε μια βόρεια πόλη της χώρας κάλεσε αναπάντεχα καμιά εικοσαριά Κίτρινα Γιλέκα να συμμετάσχουν σε αυτή: οι αναρχικοί ήθελαν να συζητήσουν για το κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων και τα Κίτρινα Γιλέκα ήθελαν να μάθουν περισσότερο για τον «αναρχισμό». Σύμφωνα με έναν σύντροφο που ήταν παρών, επρόκειτο για μια πλούσια συζήτηση.

6

Στο επίκεντρο των κινητοποιήσεων βρισκόταν επίσης το ζήτημα της αντιπροσώπευσης: απορρίφθηκε η αντιπροσώπευση όπως υπάρχει στον σύγχρονο κόσμο, η οποία, για πολύ κόσμο, δεν έχει καμία σχέση με την αντίληψή του περί δημοκρατίας. Η απώλεια της αξιοπιστίας της πολιτικής τάξης και της ηγεσίας των μεγάλων συνδικάτων είναι ριζική και δεν μπορούμε να δούμε πώς το σύστημα θα μπορέσει να την αποκαταστήσει. Όλες οι απόπειρες περιορισμού της κινητοποίησης εντός του θεσμικού πλαισίου ήταν καταδικασμένες να αποτύχουν. Σε ένα δηκτικό άρθρο στον τύπο, ορισμένοι κοινοβουλευτικοί αντιπρόσωποι μίλησαν για τα αισθήματα απελπισίας που ένιωσαν όταν αναζήτησαν τους εκπροσώπους του κινήματος. *«Λένε [τα Κίτρινα Γιλέκα] ότι “Είμαστε ο Λαός”. Αρνούνται την ίδια την ιδέα της αντιπροσώπευσης. Και αυτό ισχύει και για εμάς. Το πολύ-πολύ, να συμφωνήσουν να στείλουν έναν εκπρόσωπο. Αλλά θέλουν σε αυτή την περίπτωση να είναι και οι ίδιοι παρόντες».* Ένας άλλος βουλευτής πρόσθεσε: *«Ορισμένοι άνθρωποι που έχουν καλή πίστη δεν βγαίνουν μπροστά γιατί φοβούνται, άλλοι ριζοσπαστικοποιούνται στον*

*κυκλικό κόμβο ZAD⁴ όπου συμμετέχουν... Αν ένα και μόνο άτομο ξεχωρίσει, αν ένα άτομο συμφωνήσει να μιλήσει θα δεχτεί αμέσως την αμφισβήτηση των υπόλοιπων που δεν θέλουν ηγέτες».*⁵

Πράγματι, τα Κίτρινα Γιλέκα δεν έχουν ηγέτες και όσοι αυτοανακηρύσσονται ηγέτες αποκηρύσσονται αμέσως από το κίνημα, ειδικά από τη στιγμή που θα συμφωνήσουν να βγουν στα ΜΜΕ. Πηγαίνοντας κανείς από κατάληψη κόμβου σε κατάληψη κόμβου βλέπει παντού πλακάτ ή ακούει τη φράση: «Κανένας δεν αντιπροσωπεύει κανέναν». Η πλειοψηφία των αυτοανακηρυχθέντων ηγετών σχετίζονται με τα κόμματα της δεξιάς ή της άκρας δεξιάς, που επιχείρησε χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία να πάρει τον έλεγχο μιας ακαθόριστης κατάστασης με έναν παραδοσιακό τρόπο. Σε τοπικό επίπεδο, τα Κίτρινα Γιλέκα συμφωνούν κατά περίπτωση να σχηματίσουν αντιπροσωπείες ή συλλογικότητες προκειμένου να καταθέσουν τη λίστα των διεκδικήσεών τους στους θεσμούς. Αυτές οι λίστες αντανακλούν την κοινωνική κατάσταση: δεν εκφράζουν αιτήματα υπό διαπραγμάτευση και μια ιδέα είναι βασικά κυρίαρχη: «Πρέπει να πούμε ΟΧΙ σε όλα αυτά!» (Οι λίστες

4. (σ.τ.μ.) Το ακρωνύμιο ZAD σημαίνει «zone à défendre» δηλαδή «περιοχή προς υπεράσπιση» και αναφέρεται στην πρακτική της κατάληψης δρόμων ή κυκλικών κόμβων για την παρεμπόδιση αναπτυξιακών έργων που καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον. Ο όρος εμφανίστηκε περίπου το 2010 κατά τη διάρκεια ενός αγώνα ενάντια στην κατασκευή ενός αεροδρομίου στην περιοχή Notre-Dame-des-Landes. Από τη φράση αυτή, φαίνεται ότι τα μπλόκα των Κίτρινων Γιλέκων επηρεάστηκαν από την πρακτική των κινητοποιήσεων που αποκαλούνται ZAD και ότι ορισμένοι από αυτούς είχαν ριζοσπαστικοποιηθεί σε μπλόκα τέτοιου είδους.

5. “Députés cherchent chef de rond-point” (Βουλευτές αναζητούν τους ηγέτες των κυκλικών κόμβων), *Libération*, 8 Δεκεμβρίου, 2018.



«Αποστολή μας να προστατεύουμε και να υπηρετούμε τους φοροφυγάδες»: Χαρακτηριστικό λαϊκιστικό πλακάτ

περιλαμβάνουν επίσης αιτήματα που είναι ρατσιστικά ή ξενοφοβικά όπως η απέλαση των μεταναστών χωρίς χαρτιά).⁶

Η αποφασιστική απόρριψη της αντιπροσώπευσης δείχνει το μέγεθος της κρίσης των πολιτικών θεσμών και το δύσκολο έργο που έχουν οι πολιτικοί ως προς την αντιμετώπισή της εντός των δομών της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και του συνδικαλισμού. Αυτή η αποφασιστική απόρριψη συνοδεύει μια ισχυρή ικανότητα αυτοοργάνωσης. Αυτό ήταν ιδιαίτερα ορατό στις τοπικές ομάδες που κατέλαβαν κυκλικούς οδικούς κόμβους (μια πρακτική που απαγορεύτηκε από την κυβέρνηση στα μέσα του Ιανουαρίου). Η ελευθερία του λόγου, η ιδέα της κατάληψης και η συλλογική δημιουργία

χώρων συζήτησης και δράσης παραπέμπει, με έναν υπόγειο τρόπο, στην πρακτικές του *Nuit Debout*⁷ αλλά πολύ περισσότερο στην παρακαταθήκη που άφησε ο αγώνας στις ZAD.⁸ Τα Κίτρινα Γιλέκα αυτοοργανώθηκαν για να πραγματοποιήσουν τις δράσεις που συμφώνησαν, πράγμα που τους επέτρεψε να αγνοήσουν πλήρως τα υπάρχοντα κόμματα και συνδικάτα. Αυτή η ικανότητα αυτοοργάνωσης και πραγματοποίησης άμεσων δράσεων σε ένα κοινωνικό περιβάλλον όπου δεν υπάρχει σχεδόν καμία εμπειρία αγώνα αποτελεί αξιοσημείωτο γεγονός και συνιστά ένα από τα δυνατά σημεία του κινήματος. Εκφράζει μια γενικότερη τάση ολόκληρης της περιόδου που διανύουμε.

6. Μια επαίσχυντη ενέργεια σημάδεψε το κίνημα στις απαρχές του: η παράδοση μεταναστών χωρίς χαρτιά που βρέθηκαν μέσα σε ένα φορτηγό στην αστυνομία.

7. Βλ. Ferdinand Cazalis, “Nuit Debout: The Longest Month,” *Field Notes, Brooklyn Rail*, Ιούλιος 2016.

8. Βλ. See S.G. και G.K., “ZAD: The State of Play,” *Field Notes, Brooklyn Rail*, Ιούλιος 2018.

Η μειοψηφία που προσπαθεί να υποστηρίξει πολιτικά το κίνημα είναι αρκετά κοντά στις ιδέες της δεξιάς και της άκρας δεξιάς, καθώς επίσης και ορισμένες φορές στις ιδέες της εθνικιστικής αριστεράς της *La France Insoumise* [Ανυπότακτης Γαλλίας], το αριστερό λαϊκιστικό και δημοκρατικό-σοσιαλιστικό κόμμα του Ζαν-Λυκ Μελανσόν, το οποίο προτείνει τη διενέργεια δημοψηφισμάτων και την ανατροπή του υφιστάμενου συνταγματικού πλαισίου. Άλλοι αναλυτές, «ειδικοί των κοινωνικών κινήματων», ποντάρουν αφελώς στην ικανότητα της παλιάς αριστεράς να αναλάβει τον έλεγχο του κινήματος των Κίτρινων Πιλέκων. Ελπίζουν να περιορίσουν τις εξεγέρσεις εντός των ορίων που τα Κίτρινα Πιλέκα έχουν ήδη ξεπεράσει. Το κράτος, από τη δική του πλευρά, ξεκάθαρα αιφνιδιάστηκε από το κίνημα. Στην αρχή ήταν αποπροσανατολισμένο, ενώ στη συνέχεια καλλιέργησε μια ρητορική φόβου, ποντάροντας στη σκληρή καταστολή και τις μαζικές συλλήψεις παρουσιάζοντας τους εξεγερμένους φτωχούς ως κίνδυνο. Επιστρέψαμε στις ιδέες του 19^{ου} αιώνα περί των «επικίνδυνων τάξεων». Αλλά το να εμποδιστεί το ξέσπασμα της κοινωνικής οργής με την περικύκλωση του Παρισιού και των μεγάλων πόλεων από την αστυνομία δεν είναι μακροπρόθεσμα βιώσιμο και στο τέλος θα παραλύσει την κοινωνική ζωή. Η πολιτική απάντηση που βασίζεται σε πενιχρές υλικές παραχωρήσεις αποδείχτηκε αναγκαία. Στην αρχή, αυτή η απάντηση θεωρήθηκε ότι αποτελεί την πρώτη, έστω και ελάχιστη, νίκη που έχει σημειώσει το κίνημα απέναντι στις προσταγές της λογικής της οικονομίας εδώ και χρόνια· ήταν απόδειξη ότι το κίνημα μπορεί να φέρει αποτελέσματα αν ανεβάσει το επίπεδο της σύγκρουσης και τρομοκρατήσει την άρχουσα τάξη. Σύντομα όμως έγινε φανερό ότι ήταν μια κοροϊδία, καθώς οι κανόνες

του φιλελευθερισμού επιβάλλουν όρια που μπορούν μόνο να οδηγήσουν στην αύξηση των ανισοτήτων και επομένως στην αύξηση της οργής.⁹

7

Μια φράση που αρχικά διαδόθηκε στα μπλόκα των Κίτρινων Πιλέκων έχει διαχυθεί παντού: «Οι ελίτ ανησυχούν για το τέλος του κόσμου και εμείς ανησυχούμε για το πώς θα τη βγάλουμε μέχρι το τέλος του μήνα». Αυτή η δήλωση ερμηνεύτηκε ως απόδειξη ότι οι διαδηλωτές δεν ενδιαφέρονται για περιβαλλοντικά ζητήματα, ότι επιδεικνύουν μια εγωιστική τυφλότητα απέναντι στην οικολογική καταστροφή και ότι τους απασχολεί μόνο η αυξημένη τιμή των καυσίμων. Με τη συνέχιση του κινήματος και την επιμονή του πάνω στις ευθύνες των κρατούντων, είδαμε ότι αυτή η αντίθεση δεν είναι πραγματική και ότι θα μπορούσε να γίνει σύνδεση ανάμεσα στην κοινωνική ένδεια και την οικολογική καταστροφή. Κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης της 8^{ης} Δεκεμβρίου αρκετά Κίτρινα Πιλέκα κατέβηκαν στην *Πορεία για το Κλίμα* που οργάνωσε η Greenpeace. Για την πλειοψηφία των Κίτρινων Πιλέκων, η ευθύνη για την παγκόσμια οικολογική καταστροφή βαραίνει αυτούς που είναι υπεύ-

9. Η κυβέρνηση ζήτησε από τις μεγάλες επιχειρήσεις να καταβάλλουν «εθελοντικά» πριμ στους εργαζόμενούς τους. Έτσι οι υψηλόμισθοι υπάλληλοι και εργάτες κέρδισαν σημαντικές αυξήσεις του εισοδήματός τους ενώ οι επισφαλείς και οι χαμηλόμισθοι εργάτες, οι συνταξιούχοι, όσοι αγωνίστηκαν έλαβαν μόνο μια ελάχιστη και αβέβαια αποζημίωση. Τα μεγάλα πριμ που πήραν οι μπάτσοι που κατέστειλαν τους διαδηλωτές αντιμετώπιστηκαν επίσης αρνητικά. (σ.τ.μ.) Ταυτόχρονα όμως η καταβολή επιμισθίων λειτούργησε υπέρ της αποτροπής της πιθανότητας να εισέλθουν και τα πιο εξασφαλισμένα κομμάτια της τάξης μέσα στο κίνημα, μια εξέλιξη που θα ήταν εξαιρετικά επικίνδυνη για το κράτος.

θυνοι για τη γενική ένδεια. Απλούστατα, απορρίπτουν την τακτική της μετάθεσης της ευθύνης για την οικολογική καταστροφή στους «φτωχούς» και την τιμωρία τους μέσω της φορολογίας.

8

Αυτή η βαθιά έκφραση κοινωνικής οργής περιλαμβάνει διαφορετικές αξίες, ανησυχίες και επιθυμίες που ορισμένες φορές είναι αντιφατικές μεταξύ τους. Το κίνημα κατευθύνεται τόσο προς το παρελθόν, όταν καταλαμβάνεται από απελπισία, φόβο για την κοινωνική ασφάλεια και από την επιθυμία να κλειστεί κανείς στον εαυτό του, όσο και προς το μέλλον όταν εμπνέεται από τη ριζική κριτική της ανισότητας των εισοδημάτων και της ταξικής κοινωνίας. Ένα μέλος των Κίτρινων Γιλέκων είπε σε έναν δημοσιογράφο ότι οι παραχωρήσεις της κυβέρνησης είναι ανεπαρκείς διότι θα πάρει με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο σύντομα πίσω ό,τι κερδήθηκε. Πρόσθεσε επίσης ότι «Γι' αυτό δεν θα έχουμε ποτέ αρκετά». Θέτοντας το ζήτημα διαφορετικά, το κίνημα είναι ένα ξέσπασμα που δεν αφορά αριθμημένα, διαπραγματεύσιμα αιτήματα. Είναι ένα κίνημα με ποιοτικά αιτήματα. Θέτει το ζήτημα της κοινωνικής ανισότητας σε μια κοινωνία όπου υπάρχει πλούτος και αφθονία. Όπως κάθε ουσιαστικά αρνητικό κίνημα απόρριψης, φέρει εντός του τόσο μια αντιδραστική τάση όσο και μια τάση που κατευθύνεται προς ένα διαφορετικό μέλλον. Αυτές οι τάσεις δεν έχουν ακόμα πάρει μια συγκεκριμένη, οργανωμένη μορφή. Μέχρι τώρα οι αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης και η άρνηση των κοινωνικών ανισοτήτων είναι κυρίαρχες, εμποδίζοντας τις αντιδραστικές αξίες να εκφραστούν με τρόπους που πάντοτε στοχεύουν βίαια τον «Άλλο». Η άρνηση του παραδοσιακού συστήματος αντιπροσώπευσης θα μπορούσε να καταλήξει

παράδοξα στην υποστήριξη αυταρχικών σχεδίων. Μόνο η αυτοοργάνωση και η άμεση δημοκρατία που υπάρχουν εντός αυτών των κινητοποιήσεων μπορούν να γεννήσουν μια δυναμική αμφισβήτησης της υφιστάμενης οργάνωσης της κοινωνίας. Όπως πάντα η αυταρχική και αντιδραστική οδός, που τροφοδοτείται από τις αξίες της εθνικής κυριαρχίας, της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και της κοινωνικής εσωστρέφειας είναι ευκολότερο να ακολουθηθεί γιατί βασίζεται στην παροχή εμπιστοσύνης σε νέους ηγέτες, στην επιστροφή ενός μυθικού παρελθόντος που δεν αμφισβητεί τις κοινωνικές σχέσεις κυριαρχίας και εκμετάλλευσης που συνεχίζουν πάντα να υπάρχουν. Η προοπτική της χειραφέτησης είναι πολύ δύσκολη και δεν μπορούμε να φανταστούμε την ωρίμανσή της χωρίς την επέκταση των πρακτικών και των κινητοποιήσεων των Κίτρινων Γιλέκων, τη διάχυσή τους μέσα στους τομείς της μισθωτής εργασίας που είναι στη ρίζα την αναπαραγωγής της κοινωνικής ζωής. Μόνο τότε θα μπορούσε η μεγάλη άρνηση να ξεκινήσει τη δημιουργία νέων κοινωνικών σχέσεων που θα οργανώσουν εκ νέου τη ζωή. Όπως έγραψε ο Χέρμπερτ Μαρκούζε: «*Η αναζήτηση του χαμένου χρόνου*» θα γίνει τότε «*το όχημα της μελλοντικής απελευθέρωσης*».¹⁰

Εν τω μεταξύ, οι διαιρέσεις, η προπαγανδιστική εκστρατεία και η άγρια καταστολή έχουν καταβάλει το κίνημα. Οι διαιρέσεις και η κόπωση είναι εμφανείς και οι κόμβοι των Κίτρινων Γιλέκων έχουν απομονωθεί. Αλλά η οργή υπάρχει ακόμα και θα συνεχίσει να βρίσκει απήχηση στην κοινωνία. Πολλά ενδεχόμενα είναι ακόμη ανοιχτά, ακόμα και κάτι που δεν μπορεί να προβλεφθεί.

Φεβρουάριος 2019

10. Χ. Μαρκούζε, *Έρως και πολιτισμός*, Κάλβος, 1981.